

Bólya Boglárka,¹ Balogh Zsuzsanna Zsófia²

A jövő elkezdődött? – Az Európa jövőjéről szóló Konferencia tapasztalatai magyar szemmel

The Future Has Begun? – The Hungarian Experience of the Conference on the Future of Europe

Az Európai Unió által 2021-ben kezdeményezett, Európa jövőjéről szóló Konferencia célul tűzte ki, hogy a polgárokkal párbeszédet folytasson és az uniós intézmények számára kulcsfontosságú platformként szolgáljon az Európai Unió jövőbeli irányvonalának kialakításáról. Magyarország kiemelt aktivitással vett részt a folyamatban, tanulmányunk célja a magyar polgárok hozzájárulásainak és az abból fakadó következtetéseknek a megvilágítása. A tanulmány emellett feltárja a Konferencia utáni helyzetképet is, nyomon követve az Európa jövőjéről szóló vitákból közvetlenül vagy közvetve eredő javaslatok alakulását, kitekintéssel azok esetleges hatására az uniós alapszerződések vonatkozásában.

Kulcsszavak: az Európa jövőjéről szóló Konferencia, EU-reform, szerződés-módosítás, Európai Parlament, föderalizmus

The Conference on the Future of Europe, launched by the European Union in 2021, aimed to engage citizens in a dialogue and serve as a key platform for EU institutions to discuss the future direction of the European Union. Hungary actively participated in the process, and the objective of our study is to shed light on the contributions of Hungarian citizens and the conclusions drawn from them. The study also explores the post-Conference landscape, tracing the evolution of the proposals arising directly or indirectly from the debates on the future of Europe, with a reflection to their possible implications on the revision of the EU Treaties.

¹ Miniszteri biztos, Európai Unió Ügyek Minisztériuma, e-mail: boglarka.bolya@im.gov.hu

² Az EU Politikai Kommunikációért, Személyzetpolitikáért és Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Főosztály EP-csoportjának vezetője; vezetőkormányfőtanácsos, Európai Unió Ügyek Minisztériuma, e-mail: zsuzsannazsofia.balogh@im.gov.hu

Keywords: Conference on the Future of Europe, EU reform, Treaty revision, European Parliament, federalism

Az Európa jövőjéről szóló Konferencia (Konferencia) 2022. május 9-én fejezte be munkáját és javaslatokat tett az EU jelentős reformjaira. Az Európa jövőjéről szóló nagyszabású közös gondolkodás azonban nem volt előzmény nélküli, és semmiképp sem tekinthetjük véglegesen lezártnak.

Ma, az Európai Unió több mint hét évtizeden át tartó békés időszakra és egy kibővült, nemzeteken átívelő együttműködésre tekinthet vissza, amelynek 450 millió polgára szabadságban és biztonságban él, viszonylagos jólétben a világ egyik legstabilabb gazdasági rendszerében. Ugyanakkor az Uniónak rengeteg válsággal kell napjainkban szembenéznie, valamint komoly belső ellentétek is feszítik kereteit. Emiatt mondhatjuk, hogy a 2021 áprilisában útjára indított Európa jövőjéről szóló Konferencia időszerű kísérlet volt saját jövőnk közös átgondolására. A folyamat azonban nem értékelhető az európai állampolgárok akaratát illetően objektíven és az uniós intézményeket hozzájuk közelebb vivő gyakorlatnak megfelelően. A kicsit több mint egy éven át tartó folyamat ugyanis végül egyes intézmények hatalmi törekvéseit erősítette fel, és az átláthatóságot figyelmen kívül hagyva, szelektív módon összegezte az állampolgári, így a magyar javaslatokat is. E tanulmány az Európa jövőjéről szóló Konferencia előzményeit, folyamatát, végső ajánlásait és utókövetésének jelenlegi állapotát törekszik bemutatni.

Előzmények

A Konferencia előzményeinek ismerete nélkül nem tudjuk kellőképpen értékelni sem a végső ajánlásokat, sem pedig azok kialakulásának módját.

2017. március 23–24. között az Európai Bizottság (Bizottság) konferenciát rendezett arról megemlékezve, hogy egy nap híján akkor 60 éve, 1957. március 25-én írták alá az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó római szerződést. A konferencia a *The Jean Monnet Seminar. The future of Europe: A commitment for You(th)* címet viselte és egyike volt az állampolgárok, így különösen a fiatalok és az uniós intézmények közös gondolkodásának Európa jövőjéről. Bár ez a konferencia még csak a tudományos élet képviselőinek részvételével zajlott le, témáiban már részint megjelenítette a 2021-ben hivatalosan is útjára indított Európa jövőjéről szóló Konferencia témáit: az EU működésére jellemző gondok, az Unió előtt álló célok, megoldandó problémák.³

A 2017-es konferenciát is megelőzte azonban egy sokkal fontosabb stratégiai dokumentum, ugyanis a Bizottság azon év tavaszán egy úgynevezett fehér könyvet adott ki, amely felvázolta, milyen lehetséges forgatókönyveket követhet Európa a jövőben, ahogy azt Jean-Claude Juncker akkori bizottsági elnök 2016. évi, az Unió helyzetét értékelő beszédében (SOTEU) bejelentette. A 2016-os SOTEU beszédben Juncker elnök úgy fogalmazott, hogy „Európai Uniónk – legalábbis bizonyos tekintetben – egzisztenciális válságban van”.⁴ Kitért arra, hogy milyen kevés egyetértés van a tagállamok között,

³ KENGYEL 2017: 661–665.

⁴ JUNCKER 2016.

továbbá kifogásolta, hogy a tagállamok vezetői nagyon gyakran csak a belföldi problémáikról beszélnek úgy, hogy Európát még csak meg sem említik, vagy ha igen, csak mintegy mellékesen. Ez már előrevetítette, hogy a későbbi Konferencia is egy föderálisabb irányvonalat képviselt.

A Bizottság fehér könyve több különböző útvonalat vázolt fel a 27 tagú EU számára.⁵ Megvizsgálta, milyen változások előtt állhat Európa a következő időszakban, az új technológiák társadalmat és munkahelyeket érintő hatásától kezdve egészen a globalizáció lehetséges hatásaiig, a biztonsági problémáig és a populizmus térnyeréséig. Öt forgatókönyvet vázol fel, mindegyike adva egy változatot arra, hogy milyen is lehet az EU 2025-ben, azaz mindössze csak nyolcéves távlatban, annak függvényében, hogy milyen döntéseket hoz az Európai Unió. Ezek röviden a következők:

1. forgatókönyv: „Megy minden tovább” – Az EU az eredményközpontú reform-programjának végrehajtására koncentrál, nagyobb strukturális reformok nélkül.
2. forgatókönyv: „Csakis az egységes piac” – Az egységes piac kerül előtérbe, amiatt, hogy a tagállamok egyre több szakpolitikai kérdésben nem tudnak megegyezni.
3. forgatókönyv: „Aki többet akar, többet tesz” – Az ezt akaró országok meghatározott területeken tovább is mélyíthetik az együttműködést, egy többsebességű Európát létrehozva.
4. forgatókönyv: „Kevesebbet, hatékonyabban” – Az EU arra összpontosít, hogy bizonyos területeken többet és gyorsabban valósítson meg, miközben kevesebbet ott, ahol nem tud hozzáadott értéket biztosítani.
5. forgatókönyv: „Sokkal többet együtt” – A tagállamok minden területen több hatáskört és erőforrást osztanak meg, és kiterjesztik a döntéshozatalt.

E forgatókönyvek tényleges megvalósításához a 4. és 5. tekintetében mindenképp, de akár a 3. forgatókönyv esetében is szükséges volna a Szerződések módosítása.⁶ A fehér könyvről szóló vita ösztönzéseként a Bizottság az Európai Parlamenttel és az érdeklődő tagállamokkal együtt Európa jövőjéről szóló vitasorozatot tervezett tartani Európaszerte. Ehhez a Bizottság különböző vitaanyagokat is kiadott.⁷

Az Európai Parlament 2017. február 16-án a plenáris ülésen megszavazott három állásfoglalásban fogalmazta meg az Európa jövőjével kapcsolatos elképzeléseit. A képviselők többek között javasolták:

- a Miniszterek Tanácsának valódi második törvényhozó kamarává alakítását, valamint a Parlament bizottságaihoz hasonló előkészítő testületekké való átalakítását;

⁵ Bár a fehér könyv 2017. március 1-jei bemutatásakor az Egyesült Királyság még tagja volt az Európai Uniónak, a 2016-os brexit-népszavazást követően már egy 27 tagú Unióra tervezetten készítették el a dokumentumot. Mint ismeretes, 2020. február 1-jén hatályba lépett a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről szóló megállapodás (HL 2020. L 29., 7.) (lásd az EUB 2022. június 9-i ítéletének, C-673/20–Préfet du Gers és Institut National de la Statistique és des Études Économiques, ECLI:EU:C:2022:449, 1., 11., 20., 26., 45. vagy 55. pontjait).

⁶ Európai Bizottság 2017a.

⁷ Európai Bizottság 2017b; Európai Bizottság 2017c.

- egy uniós pénzügyminiszter kinevezését, és a Bizottságnak felhatalmazását egy közös uniós gazdaságpolitika kialakítására és megvalósítására, amelyet egy euróövezeti költségvetés támogatna, valamint
- az Európai Stabilitási Mechanizmusból (ESM) és az euróövezet sajátos kiegészítő költségvetési kapacitásából álló költségvetési kapacitás létrehozását, amelyet a tagországok az uniós költségvetés részeként finanszíroznak.

Az állásfoglalásokon túl az Európai Tanács 2017. októberi ülésén Antonio Tajani, az Európai Parlament akkori elnöke bejelentette, hogy 2018 elejétől kezdve az Európai Parlament plenáris ülésein sorozatos vitákat kíván rendezni Európa jövőjéről, mint olyan demokratikus és nyílt fórumot, amelyen az uniós tagállamok állam-, illetve kormányfői kifejthetik jövőképüket. E kezdeményezésen belül többek között Emmanuel Macron, Franciaország köztársasági elnöke, Leo Varadkar ír miniszterelnök, António Costa portugál miniszterelnök, valamint Angela Merkel német kancellár is megosztotta elképzeléseit. Az Európa jövőjéről szóló Konferencia kezdete előtt összesen 18 állam- és kormányfő vett részt ilyen vitán.

Emmanuel Macron, Franciaország köztársasági elnöke eredetileg azt javasolta 2019 márciusában, hogy rendezzenek egy konferenciát az Európai Unió jövőjére vonatkozó útiterv kidolgozására.⁸ Javaslatát azzal indokolta, hogy meglátása szerint ez összehozná az uniós intézményeket, a tagállamokat, a civil társadalom képviselőit és az uniós polgárokat, hogy felülvizsgálják az EU működését, és már ekkor megemlítette, hogy a Konferencia esetleg javaslatot tehetne az uniós Szerződések felülvizsgálatára. Ezt az ötletet aztán Ursula von der Leyen is felkarolta, amikor a 2019-es európai választásokat követően jelölték a Bizottság elnökének, és 2019. július 16-án, az EP általi megválasztása előtt tartott nyitónyilatkozatában („Új lendületet az európai Demokráciának”) kifejezte azon óhaját, hogy szükséges az európai polgárok bevonása, az európai demokrácia szélesebb körű megújult lendületének részeként.⁹ Később, jelölti politikai iránymutatásaiban többek között úgy fogalmazott, hogy nyitott a Szerződések módosítására is, illetve amennyiben az EP egy képviselőjét javasolják a Konferencia elnökének, teljes mértékben támogatni fogja ezt az elképzelést.¹⁰

A Bizottság és az EP továbbfejlesztette a tervet, miután Ursula von der Leyent megerősítették a Bizottság elnöki tisztségében. Az EP 2020. január 15-i állásfoglalása az Európa jövőjéről szóló Konferenciára vonatkozó európai parlamenti álláspontról megfogalmazta az intézmény javaslatait a Konferencia terjedelmére és szervezésére vonatkozóan. Ebben úgy vélte, hogy a Konferenciának számba kell vennie a 2019-es választások előkészítése során született kezdeményezéseket is. Végül az EP sem zárkózott el állásfoglalásában már ekkor sem a Szerződések módosításának lehetőségétől.

A Konferenciát eredetileg 2020 és 2022 közé tervezték, de a Covid-19-világjárvány és az uniós intézmények közötti, a Konferencia hatóköréről és az elnöki tisztség betöltéséről szóló viták miatt késett a folyamat. Az EP és a Tanács ugyanis nagyon sokáig nem tudott a Konferencia vezetéséről megegyezni, nagyrészt az EP-konferencia elnökének

⁸ MACRON 2019.

⁹ VON DER LEYEN 2019a.

¹⁰ VON DER LEYEN 2019b.

jelölt személye, Guy Verhofstadt (Renew, BE) miatt. Ezzel szemben a Tanács állandó képviselői 2020 júniusában egy független személyt javasoltak a Konferencia vezetésére, amikor hivatalosan is jóváhagyták a Konferencia javaslatát, valamint hangsúlyozták, hogy a feladatokat meg kell osztani az uniós intézmények között.¹¹

Mi is volt az Európa jövőjéről szóló Konferencia?¹²

Leegyszerűsítve azt is mondhatnánk, hogy a végül lezajlott folyamat nem volt más, csak egy jól álcázott és kifejezetten költséges gyakorlat egyes politikai véleményvezérek agendájának alátámasztására. A gyakorlat megtevesztő volta és a bevont uniós polgárok nagyszámú valós javaslata miatt azonban nem fogalmazhatunk ennyire egyszerűen és sarkosan, hanem fontos megvizsgálni a végbement lépéseket, a Konferencia egyes elemeit, hogy ezeket megfelelően tudjuk értékelni a későbbiekben is.

Hosszas előkészítést követően az Európa jövőjéről szóló Konferencia tervét végül hivatalosan 2021. március 10-én fogadták el, a Konferencia gyakorlatilag 2021 áprilisától 2022. május 9-ig tartott. A Bizottság, az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa (az uniós tagállamok kormányainak képviselői) közösen hívták életre.¹³ Ezen intézmények vezetői (az aláírásakor: David Sassoli, az EP néhai elnöke; António Costa, a Tanács soros elnökségét betöltő Portugália miniszterelnöke, valamint Ursula von der Leyen, a Bizottság elnöke) egy együttes nyilatkozatban elkötelezték magukat amellett, hogy meghallgassák az európai polgárokat és hatáskörükön belül lépéseket tegyenek a folyamat során a polgárok által megfogalmazott ajánlások megvalósításáért. Tehát arra tettek ígéretet, hogy az európai polgári kezdeményezés lehetőségétől eltérően, a megfogalmazott javaslatok szigorú korlátai és eljárási szabályaihoz képest közvetlenebb módon viszonyulnak az alulról jövő állampolgári ötletekhez.¹⁴

Kifejezett újítása volt az Európa jövőjéről szóló Konferenciának, hogy az EU egész területén, és bizonyos esetekben azon kívül is, bárki szervezhetett a Konferencia égisze alá tartozó eseményt, amelyet regisztrálhatott egy többnyelvű digitális platformra, nyilvános vitákat indítva, hozzászólásokat fűzve az egyes témákhoz. A Konferencia 2022. május 9-i lezárásáig összesen 52 346 egyedi felhasználó regisztrált a platformra, akik 18 955 ötletet, 22 570 kommentet és 7005 eseményt rögzítettek, az eseményeken 652 532 résztvevővel.¹⁵ Magyarország kiemelkedő aktivitást mutatott a platformon rögzített hozzájárulások számában, ugyanis lakosságárányosan a második legtöbb hozzájárulást hazánkban rögzítették az Európai Unióban.¹⁶ Kiemelkedő eredmény, hogy több mint 800 eseménnyel a legtöbb rendezvényt Magyarország szervezte. A digitális platform közös felületre gyűjtötte össze a polgárok valamennyi hozzájárulását – akár

¹¹ Council of the European Union 2020.

¹² E részhez számos információt a Konferencia többnyelvű digitális platformja biztosított. Az oldal archív formátumban érhető el.

¹³ Az Európai Unió Tanácsa – Európai Parlament – Európai Bizottság 2021.

¹⁴ A Konferencia szervezetrendszeréről 2021-ben Bólya Boglárka cikket írt *Zöld utat kapott az Európa jövőjéről szóló konferencia* címmel.

¹⁵ European Commission 2022.

¹⁶ Kantar Public 2022.

az interneten, akár offline rendezvényeken osztották meg azokat. A polgárok a platformon bármely, őket foglalkoztató témát felvethettek, mivel az előre meghatározott, a Bizottság politikai prioritásaiban és az Európai Tanács stratégiai menetrendjében rögzített fő célokat tükröző témákon túl rendelkezésre állt egy „egyéb” kategória is a területeken átvívelő elképzelések vagy a platformon felsoroltaktól eltérő témák kifejtéséhez. Ezeket a témákat a Konferencia megvalósításában vezető szerepet játszó három intézmény elnökei által 2021. március 10-én aláírt Együttes nyilatkozatban határozták meg és hagyták jóvá. Ezek a következők voltak: éghajlatváltozás és környezetvédelem; egészségügy; erősebb gazdaság, társadalmi igazságosság és foglalkoztatás; az EU a világban; értékek és jogok, jogállamiság, biztonság; digitális átállás; európai demokrácia; migráció; valamint oktatás, kultúra, ifjúság és sport.

A tagállamok úgynevezett nemzeti polgári paneleket is szervezhetnek, iránymutatók (*guidelines*) alapján.

A polgári panelek által megfogalmazottakat a nemzeti polgári panelek, valamint az online digitális platform hozzászólásait a Konferencia plenáris ülései vették, de legalábbis hivatottak voltak figyelembe venni.

A Konferencia tehát egy sor különböző eseményt foglalt magában, köztük az egész EU-ra kiterjedő, véletlenszerűen kiválasztott, összesen 800 uniós polgár részvételével tartott polgári paneleket. Négy polgári panelt állítottak fel, amelyek mindegyike 200 uniós polgárból állt. Egy külső szolgáltató véletlenszerűen felvette a kapcsolatot a potenciális résztvevőkkel, szem előtt tartva az uniós polgárok sokszínűségét földrajzi származás (nemzetiség és városi/vidéki), nem, életkor, társadalmi-gazdasági háttér és iskolai végzettség tekintetében. Minden panelben tagállamonként legalább egy női és egy férfi állampolgár vett részt. A 16–25 éves kor közötti fiatalok az egyes panelek egyharmadát tették ki. A tagállamok közötti elosztás deklaráltnan az EP összetételére alkalmazott degresszív arányosság figyelembevételével történt. A kiválasztásra 2021 májusa és augusztusa között került sor, a teljes uniós polgárságra kiterjedően. Mindegyik panel egy-egy témakört vitatott meg:

- gazdasági és szociális kérdések;
- az EU demokráciája és értékei;
- éghajlatváltozás; valamint
- migráció és globális kérdések.

Mindegyik panel három ülést tartott és ajánlásokat fogalmazott meg. Tanácskozáaik során a részt vevő polgárok hozzáférhettek bizonyos információs forrásokhoz és kapcsolatba léphettek meghatározott szakértőkkel. Erre olyan módon került sor, hogy a szakértők és egyéb érdekelt felek listáját a polgárok rendelkezésére bocsátották, akik közül a polgárok témájuk és konkrét igényeik szerint választhattak, majd felvehették velük a kapcsolatot. Ezenfelül az egyes panelek ülésein a Bizottság által felkért szolgáltató révén meghatározott szakértők vettek részt, akik felvezették az adott témát. Ezen a ponton már elég erőteljesen megvalósult a polgárok szabad véleménynyilvánításának korlátozása, befolyásolása, amely tendencia a későbbiekben is folytatódott. Ugyanis a kutatók jelen lehettek a polgári panelek rendezvényein, és kutatási célú interjúkat is készíthettek a polgárokkal. Az átláthatóság vonatkozásában aggasztó az a körülmény is, hogy bár a polgári panelek plenáris üléseit élőben közvetítették, a viták és tanácskozások

dokumentumait a többnyelvű digitális platformon nyilvánosan hozzáférhetővé tették, az egyes munkacsoportok tanácskozásait nem közvetítették. Mindennek a szervezők által kommunikált indoka az volt, hogy megvédjék a polgárok vitára és ajánlások megfogalmazására vonatkozó szabadságát, azonban így felmerülnek kérdések afelől, hogy pontosan kik és hogyan is foglalmazták meg a Konferencia végső ajánlásainak alapjait.

A Konferencia plenáris ülésein az uniós intézmények, a nemzeti parlamentek, a „civil társadalmi” szervezetek és a polgári panelek képviselői vettek részt. A plenáris üléseken belül kilenc tematikus munkacsoportot hoztak létre. A nemzeti rendezvények keretében hat uniós tagállam nemzeti polgári paneljeit ismerték el. Ezek Belgium, Franciaország, Németország, Olaszország, Litvánia, Hollandia és Németország voltak. Csak Magyarországon összesen 6 nemzeti polgári panelt bonyolítottak le, azonban ezeket a Bizottság nem ismerte el homályos „metodológiai” okokra hivatkozva, és az ezeken kifejtett hozzájárulásokat nem vették ezáltal figyelembe.

Ezek a viták eredetileg nyílt, előre meghatározott kimenetel nélküli eszmecsereknél indultak. A kiinduló elképzelések alapján, miután ismertették a javaslatokat és megvitatták azokat a polgárokkal, a plenáris ülés konszenzusos alapon a vezető testület elé terjesztette volna javaslatait, amely a plenáris üléssel teljes együttműködésben és teljes átláthatóság mellett jelentést készít. A folyamat során azonban a plenáris ülések és polgári panelek munkájának támogatására létrehozott, Verhofstadt/EP által szorgalmazott és kikényszerített munkacsoportok vették át folyamatosan az érdemi szerepeket (ugyanis EP-képviselők is elnököltek munkacsoportot és részt vettek minden munkacsoport munkájában), így ők foglalmazták meg a legfontosabb javaslatokat is.

Összesen kilenc tematikus munkacsoport működött közre a Konferencia végkimenetelében. Ezek megvitatták a polgári panelek ajánlásait, valamint a Konferencia többnyelvű digitális platformján benyújtott hozzászólásokat, bár utóbbiakat végül nem vették figyelembe a végső ajánlások megfogalmazásakor. A munkacsoportok elnökségét többségében az uniós intézmények prominens vezető alakjai látták el az alábbiak szerint:¹⁷

- az európai demokráciával foglalkozó munkacsoport – elnök: Manfred Weber (EPP, DE), Európai Parlament;
- az éghajlatváltozással és környezetvédelemmel foglalkozó munkacsoport – elnök: Anna Pasková, Tanács/Csehország;
- az egészségüggyel foglalkozó munkacsoport – elnök: Maroš Šefčovič, az Európai Bizottság alelnöke;
- az erősebb gazdasággal, társadalmi igazságossággal és a foglalkoztatással foglalkozó munkacsoport – elnök: Iratxe García Pérez (S&D, ES), Európai Parlament;
- az Európa globális szerepével foglalkozó munkacsoport – elnök: Hans Dahlgren EU-ügyi államtitkár, majd Asees Ahuja, Tanács/Svédország;
- az értékekkel és jogokkal, jogállamisággal, biztonsággal foglalkozó munkacsoport – elnök: Věra Jourová, az Európai Bizottság alelnöke;

¹⁷ Kivétel ez alól két nemzeti parlament által, illetve egy Európai Ifjúsági Fórum által elnökölt munkacsoport.

- digitális transzformációval foglalkozó munkacsoport – elnök: Elina Valtonen, nemzeti parlamentek (Finnország)/Riina Sikkut, nemzeti parlamentek (Észtország);
- a migrációval foglalkozó munkacsoport – elnök: Alessandro Alfieri, nemzeti parlamentek (Olaszország)/ Dimítrisz Kerídisz, nemzeti parlamentek, Görögország;
- az oktatással, kultúrával, ifjúsággal és sporttal foglalkozó munkacsoport – elnök: Silja Markkula, az Európai Ifjúsági Fórum elnöke.

A végrehajtást egy speciális tanács, az úgynevezett Vezető testület felügyelte, amelynek társelnökei a három uniós intézmény képviselői voltak. Az Európai Parlament részéről Guy Verhofstadt (Renew, BE) végül ebben a formációban vált társelnökké, kiegészülve a Bizottság demokráciáért és demográfiáért felelős alelnökével, Dubravka Šuicával, valamint a Tanács elnökségét betöltő tagállam képviselőjével, sorrendben: Portugália 2021 első felében, Szlovénia 2021 második felében, Franciaország pedig 2022 első felében. Svédország, Spanyolország és Magyarország mint következő soros elnökök, megfigyelő státusszal vettek részt a tanácskozásokon, aminek köszönhetően sikerült megakadályozni többek között számos, kifejezetten Magyarország ellen irányuló káros döntést.

A négy európai polgári vitacsoport végleges ajánlásait áttekintve megállapítható, hogy azok kimagasló hányada, körülbelül 90%-a baloldali, liberális és föderatív politikai természetű véleményt tükröz, amelyek a magyar kormányzati állásponttal és a magyar polgári hozzájárulásokkal szöges ellentétben álltak és állnak. Mindössze néhány elem található, ami egybecseng a hazai javaslatokkal (például elutasított menedékkérők visszatoloncolása, gyermekvállalás támogatása, munka és család összeegyeztetésének segítése). Ezen túlmenően magyar kormányzati állásponttal egyébként egyező vagy hasonló álláspontok szinte egyáltalán nem szerepelnek az ajánlások között, vagy ha igen, azok így tompított, általános jellegű, gyenge megfogalmazásban, például gyermekvállalás támogatása.

Ellenben egyértelműen kijelenthető, hogy az ajánlások eredeti formájukban és megfogalmazásukban nyilvánvalóan nem voltak alkalmasak egy esetleges szerződés-módosítási folyamat megszervezésére.

Az Európa jövőjéről szóló Konferencia digitális platformjáról szóló utolsó jelentést 2022 májusában tették közzé.¹⁸ A jelentés tartalmazza a Digitális Platform kezdete, azaz 2021. április 19. óta és lezárása, 2022. május 9. között regisztrált és lezárt hozzájárulásokat (rendezvény, ötlet, hozzászólás).¹⁹ Ez a jelentés reprezentatívnak egyáltalán nem mondható, mivel mindösszesen hét magyar eseményre hivatkozik a több mint 800-ból. A jogállamiság és demokrácia témák terén hazánk kifejezetten negatív kontextusban szerepel a jelentésben. Kimondhatjuk, tehát hogy a Kantar jelentései sem a pártatlan-
ság, sem az objektivitás követelményeinek nem feleltek meg.

¹⁸ *Megjegyzés:* Több időközi jelentést tett közzé a Kantar Public, amelyben magyarországi hozzájárulások nem reprezentatív módon jelnetek meg, kiemelve a negatív kontextusú véleményeket hivatkozási alap nélkül. E gyakorlat ellen többször, több fórumon felszólalt a magyar kormány képviselője, valamint a francia elnökség. A problémát, valamint a nemzeti polgári panelek diszkvalifikálását többször is jeleztük levélben Šuica alelnök asszony felé.

¹⁹ Kantar Public 2022.

A jelentésben kiemelt szerepet kaptak a föderáció irányába mutató javaslatok: erősebb egészségügyi integráció, egységes adózási rendszer, egységes társadalombiztosítási rendszer, egyhangú döntéshozatal eltörlése a külpolitika területén, jogállamisági mechanizmusok megerősítése, közös európai értékek meghatározása (emberi jogok, szabadság, egyenlőség, jogállamiság, szolidaritás, nemek közötti egyenlőség), amelyeket egy európai alkotmányban kellene lefektetni. Továbbá transznacionális listák, közvetlen EU-elnökválasztás, föderalizációra irányuló javaslatok, európai alkotmány, áttérés a Tanácsban a minősített többségi döntéshozásra az egyhangúság helyett, közös uniós munkacélú migrációs politika, a Frontex megerősítése a határvédelemben, valamint egységes uniós nyelv (eszperantó vagy angol) is a javaslatok közt szerepeltek.

Ugyanakkor a jelentés ellentétes véleményeket is megjelenített, habár ezek aránya jelentősen kisebb: nyugat-balkáni bővítés, az EU gazdasági szerepére való fókusz, jogállamisággal kapcsolatban a tagállamok belügyeibe való beavatkozásától való tartózkodás, keresztény értékek és konzervatív hangok figyelembevétele, a szubszidiaritás támogatása, szigorúbb külső határvédelem, a migráció minden formájának elutasítása, a migráció társadalmi veszélye az uniós identitás szempontjából, a migráció kiváltó okainak kezelése.

A Konferencia hivatalosan 2022. május 9-én zárult le, ahol a társelnökök elfogadták a végső ajánlásokat tartalmazó dokumentumot.²⁰ A dokumentumból is kristálytisztán megállapítható, hogy, ahogyan azt előre sejteni lehetett, az uniós intézmények egyes prominens képviselőinek sikerült a Konferenciát olyan mederbe terelnie, amelyből a neki megfelelő, föderalista irányú reformjavaslatok születtek. A szinte egy az egyben föderalizációs irányba mutató uniós polgári ajánlások kerültek végül a Konferencia végkövetkeztetéseinek központjába, amelyeket az előzőekben bemutatott módszer alapján 800 véletlenszerűen kiválasztott uniós polgár dolgozott ki.

A Konferencia így arra szolgált, hogy a föderalista erők saját megközelítésüket az állampolgárok megkérdezésére hivatkozva demokratikus akaratként tüntessék fel, ezzel is erőteljesebb politikai nyomást gyakorolva a Tanácsra. Az uniós intézmények közül az Európai Parlament különösen aktívan használta fel a Konferenciát saját politikai érdekeinek előmozdítására. A folyamat ugyanakkor még a vártnál is átláthatatlabb és zavarosabb eljárási keretek között zajlott, így jogosan kérdőjelezhető meg annak kimenetele.

Az állampolgárok véleményének kikérése Magyarországon nem újdonság, sőt már bevett gyakorlatnak, *best practice*²¹-nek is nevezhetnénk, amelyet akár EU-szerte is érdemes lenne meghonosítani. A magyar kormány ugyanis 2011 óta folyamatosan kikéri az állampolgárok véleményét a legfontosabb kérdésekben, a kapott eredményeket pedig be is építi a döntéshozatalba. A Konferenciához is hasonló szellemiségben igyekezett a kormány hozzáállni a kezdetektől fogva, remélve, hogy az állampolgárok javaslatai mentén valóban tudunk közös, hasznos, előremutató kezdeményezéseket foganatosítani kontinensünk jövője érdekében. Tehát a magyar kormány nagy lehetőségként tekintett

²⁰ Conference on the Future of Europe 2022.

²¹ A „best practice” egy jó/legjobb (bevált) gyakorlat, egy olyan működési mód, modell, megoldás, amely főbb részleteiben megismérhető, megtanulható és tapasztalatait felhasználva máshol is alkalmazható.

a folyamatra, valamint Magyarország attraktív Európa-víziójának bemutatására: felvázolva egy másik alternatívát, egy olyan Európa képét, ahol a nemzetekre büszkeséggel, megőrzendő értéként tekintenek, hisznek abban, hogy erős Európa csak erős nemzetekből épül és marad fenn; ahol a demográfiai problémákat a családok támogatásával oldják meg és nem bevándorlók betelepítésével; ahol bárki szabadon kinyilváníthatja véleményét anélkül, hogy félne az „eltörléstől”, mert nem a mainstream ideológia szócsöve; ahol a józan ész és pragmatizmus uralkodik a közjó és az állampolgárok szolgálatában.

Sajnos végül beigazolódott, hogy az Európa jövőjéről szóló Konferencián mégsem ebben a szellemiségben vehettek részt az uniós polgárok. A Konferencia európai polgári vitacsoportjaiban ugyanis az uniós politikai intézményekben²² uralkodó ideológiai fősodorról ellentétes gondolatokat nemes egyszerűséggel irányba állították a „független” moderátorok. Továbbá a nem nyilvános kilétű meghívott szakértők pedig a témában és az uniós nyelvezetben kevésbé jártas, ámbár ugyanolyan érvényes és értékes véleménnyel rendelkező résztvevőknek még saját, önálló gondolataik kifejtését megelőzően vázolták fel egyedüli lehetséges forgatókönyvként egyéni, szubjektív meggyőződésüket. Látványosan demonstrálja a problémát, hogy kisebb félelem tapasztalható is volt az EP-képviselők föderalista beállítottságú prominens vezetői részéről a Konferencia kezdetekor, enyhén megkérdőjelezve akkor még a folyamat értelmét, de végül sikerrel jártak a gyakorlatnak a bürokratikus intézményi gépezetnek megfelelő „kontroll” alá helyezésében. A Konferencia tehát európai szinten átláthatatlan, túlbürokratizált, saját szabályait menet közben felülíró folyamatá vált, amely nem az állampolgárokat, hanem sokkal inkább az érintett uniós intézmények öncélú törekvéseit szolgálta.

Ennek és a Konferencia kudarcos, illúzióvesztéssel járó végkimenetele ellenére, fontos továbbra is hallatni a hangunkat. Magyarország, egy kis kelet-közép-európai ország számára ugyanis elemi érdek az, hogy legyenek még rajtunk kívül, akár hivatkozási alapként is, olyan hangok az európai nagyszámú kritikus tömegben, akik konstruktívan, a közös jövőben gondolkodva, de máshogy vélekednek a kontinens jövőjéről, és emellett megkérdőjelezhetetlenül Európa-pártiak.

Mit értünk el tehát, mire volt jó az aktív magyar részvétel?

Magyarországon a Konferenciával kapcsolatos előkészítő tevékenységek már az eseménysorozat hivatalos elindítása előtt, 2020 júniusában elkezdődtek. Az Igazságügyi Minisztérium, mint az európai uniós ügyekért felelős minisztérium, már annak hivatalos indulása előtt hozzálatott a Konferenciához kapcsolódó események szervezéséhez és népszerűsítéséhez. Négy nagyszabású nemzetközi konferenciát bonyolított le a tárca, amelyen uniós kormányzati szereplők, biztosok, európai parlamenti képviselők, szakértők és az akadémiai világ képviselői is megosztották gondolataikat, és tartalmas eszmecserét folytattak Európa jövőjéről. Kerekasztalbeszélgetés-sorozatot szerveztek kifejezetten a fiatalok számára Varga Judit miniszter asszony, Martonyi János,

²² Maciej Szpunar Főtanácsnok 2023. március 9-i indítványa, C-680/21–Royal Antwerp Football Club, ECLI:EU:C:2023:188, 49. pont és (29). lábjegyzet.

Trócsányi László, Navracsics Tibor és Palkovics László miniszter urak részvételével: a nemzeti szuverenitás és az egyre szorosabb integráció kérdését, a magyar kormány zöldpolitikáját, az Unió előtt álló főbb kihívásokat, valamint az ifúságpolitikát érintették. Az Igazságügyi Minisztérium esszépályázatot is hirdetett a magyar fiatalok részére a Konferenciához kapcsolódó témákban.

Habár végül a hozzá fűzött kezdeti reményeket nem váltotta be, sőt kétségeinknek igazolást adott, mégsem nevezhetjük az Európa jövőjéről szóló Konferenciát teljesen haszontalannak. A tagállami vezetők közül Orbán Viktor miniszterelnök úr elsőként mutatta be a kontinens jövőjéről szóló javaslatait 2021. június 19-én, a *Harminc éve szabadon* című konferencián.²³ Ebből az alkalomból a miniszterelnök kifejtette, hogy a szabadság nem beköszöntött a rendszerváltáskor, hanem azt kivívtuk, így ehhez hasonlóan „most, amikor az Európai Unió bajban van, nem fog magától megjavulni, nekünk kell megjavítani”. Ennek szellemében hét tézist vázolt fel, amellyel Magyarország hozzájárul az Európai Unió jövőjéről szóló vitához:

1. Brüsszelben egy olyan szuperállamot építenek, amelyre senki sem adott felhatalmazást. Nemet kell mondani egy európai birodalomra.
2. Az integráció eszköz, nem öncélú. Az Európai Unió alapszerződéseinek szövegéből törölni kell az „európai népek közötti egyre szorosabb egység” (*ever closer union*) célját.
3. A döntéseket választott vezetőknek kell meghozniuk, nem pedig nemzetközi civil szervezeteknek. A miniszterelnök szerint az Európai Unió hatalma tekintélyes részét kiszervezte különböző hálózatoknak és az amerikai demokrata érdekeknek. Nemet kell mondani a jogállamiság kiszervezésére.
4. Az európai integráció erejét a közös gazdasági sikerek adják. Ha nem tudunk együtt sikeresebbek lenni, mint külön-külön, akkor az Európai Uniónak vége.
5. A következő évtized a veszélyes kihívások időszaka lesz: a fenyegető tömeges migrációé és a globális járványoké. A siker előfeltétele a demokrácia helyreállítása. Új intézményt kell létrehozni a tagországok alkotmánybíróságainak a bevonásával.
6. Az Európai Parlament zsákutca: csak saját ideológiai és intézményi érdekeit képviseli. Az EP-be a nemzeti parlamenteknek kellene képviselőket küldeniük, és jogot kell adni, hogy a jogalkotási folyamatot megállíthassák, azaz be kell vezetni a piros lapos eljárást.
7. Szerbiát az Európai Unió tagállamaként kell integrálni.

Az Orbán Viktor által tett javaslatok címzettjei voltaképp nem mások, mint az európai polgárok milliói, ezért látott napvilágot a miniszterelnök hét tézise külföldi lapokban is, így tartalmi szinten is beindítva egyfajta páneurópai párbeszédet. Ez is azt támasztja alá, hogy sok váddal ellentétben, az euroszkepticizmus nem a magyar kormány politikája.

Magyarország továbbá a Konferencia teljes ideje alatt kiemelkedő állampolgári és kormányzati részvételt tanúsított. 2021-ben a folyamat elindulásától számítva mindig a képzeletbeli dobogós helyen szerepelt a Konferenciasorozat digitális platformján mutatott aktivitást tekintve. Sőt a lakosságáranys adatokat vizsgálva, Magyarország

²³ ORBÁN 2022.

az összes tagállam közül a második legtöbb hozzájárulást tette a digitális platformon. A regisztrált események között pedig 804 rendezvényt toronymagasan hazánk az első helyezett. Ez büszkeséggel tölthet el minket abszolút értékben is, lakosságárányosan pedig különösen kimagasló teljesítmény. A számadatokat tekintve is tehát teljesen megdőlt Magyarország euroszkeptikusságának vádja, ugyanis a statisztika azt bizonyítja, hogy lelkesek, érdeklődők és proaktívak a magyarok. Ezzel kapcsolatban további fontos szempont, hogy Magyarországon az EU támogatottsága 2009-ben 37% volt a lakosság körében, míg 2021-ben 61%-ra tehető ez az arány.²⁴ Az euroszkeptizmus vádjának megdőlésén túl ezek az adatok egy további fontos igazságot is megmutatnak. Mégpedig azt, hogy a kritikus, fősodortól esetleg eltérő vélemények nem egyenlők az EU-ellenességgel, és végképp nem egyenlők a „Huxit” néven elhíresült kilépési gondolattal.

A Konferencián tett megannyi magyar állampolgári hozzájárulást foglalta össze Varga Judit igazságügyi miniszter 2022. május 12-én a *Quo vadis, Európa? – nemzetek Európája és a magyar érdek* című konferencián, amelyet a Polgári Magyarországért Alapítvány (PMA) szervezett.²⁵ A Konferencián a tárcavezető asszony egy brosúrárt is prezentált, amely részletesen mutatja be a különböző, Európa jobbítására tett magyar javaslatokat a digitális platformon regisztrált események összefoglalója alapján.²⁶ Ez a dokumentum összegzi, hogy a hozzájárulások szerint, bár annak ellenére, ahogy azt a miniszterelnök is korábban kifejtette, az EU ma az integrációt öncélúnak tekinti, a magyarok az EU-integrációra mégis egy, a nemzeti szabadság kiteljesedéséhez vezető eszközre néznek. Hasonlóképp megállapítja, hogy az EU ma a hagyományos európai értékeket tagadó Európát építi, a magyarok viszont úgy hiszik, hogy Európát zsidó-keresztény gyökerei táplálják, építőkövei pedig hagyományos közösségeink: a nemzetek, a családok és a történelmi egyházak. Fontos megállapítást tesz arról is, hogy az EU véleményhegemónia-építési törekvéseivel szemben a magyarok elfogadják a világnézetek, érdekek és álláspontok sokféleségét, és magától értetődőnek tartják, hogy elmondhassák és képviselhesék a saját álláspontjukat. Szintén sajátos magyar álláspont aláhúzni, hogy a tagállamok a szuverenitás kizárólagos hordozói, így egyedül ők dönthetnek arról, mely hatásköreiket kívánják közösen gyakorolni, alkotmányos identitásukat meghatározni. A broszúra kifejti, hogy az európai nép uralmának megvalósítása ürügyén valójában az európai nemzetek uniós intézmények feletti demokratikus ellenőrzésének felszámolása zajlik. Ezzel szemben a magyarok úgy gondolják, hogy európaiságuk a nemzeti identitásuk szerves része: azért európaiak, mert magyarok, és csak magyarként lehetnek európaiak. Megállapították továbbá, hogy ma az Európai Unió kizárólag a tömeges bevándorlás megvalósításához nyújt anyagi segítséget, miközben a különböző uniós politikáknak köszönhetően a modell anyagi és társadalmi terheit valamennyi tagállam viselni kénytelen. A magyar polgárok ezzel szemben Európa jövőjét a családok támogatásában és a gyermekvállalási kedv erősítésében látják, és javasolták, hogy az EU-nak ezt a modellt is legitim megoldásként kell elismernie, és támogatásban kell részesítenie. Végül kiemelt fontosságúnak tartják azt is, hogy a nyugat-balkáni

²⁴ Európai Bizottság 2023.

²⁵ Igazságügyi Minisztérium 2022.

²⁶ Továbbá Magyarország egy nemzeti aktivitásjelentést is megküldött a tagállamoknak, valamint az uniós intézmények vezetőinek, amely a digitális platformon elérhetővé vált magyar és angol nyelven.

bővítésben új lendületre van szükség, és minden nyugat-balkáni állam európai integrációját támogatják, mivel az hozzájárul szomszédságunk stabilitásához.

A több száz hazai szervezésű esemény alapján megállapítható, hogy a magyarok az erősebb és hatékonyabb Európai Unió kulcsát nem a föderalizmusépítésben látják. A magyar emberek világosan fogalmaztak: az Európai Uniónak változnia kell. Továbbra is Európa-pártiak, de a szélsőséges föderalizmussal szemben szkeptikusak. A magyar lakosság erősebb és hatékonyabb Európai Uniót szeretne, de ennek kulcsát nem a föderációban látja.

A magyar rendezvényeken egyértelműen a tagállamok szuverenitásának tiszteletben tartása iránti preferencia rajzolódott ki a Konferencia által érintett témák széles skáláján (migráció, értékek és jogállamiság, energiapolitika, oktatás, egészségügy, adózási kérdések stb.). Az uniós intézmények a tagállamok közötti együttműködés elősegítésén kellene hogy munkálkodjanak, tiszteletben tartva a nemzeti hagyományokat és alkotmányos kereteket. A következtetések közt szerepel, hogy az „*ever closer union*” folytatásához minden tagállam egyetértése szükséges, továbbá hogy a nemzeti kisebbségek védelme nem belügy, a nemzeti identitáshoz való jogot alapvető jogként kellene definiálni, amely az EU védelmét kellene hogy élvezze.

A magyar hozzájárulások alapján elmondható, hogy a lakosság szerint a Nyugat-Balkán országainak mielőbbi uniós integrációja elengedhetetlen a kontinens stabilitása szempontjából. Javaslatok születtek továbbá a nemzeti parlamentek szerepének megerősítésére, illetve az alapító szerződésekben lefektetett hatáskörmegosztások tiszteletben tartására.

A magyar eseményeken elhangzott gondolatok kiállnak az egyhangú döntéshozatal fenntartása mellett, és elutasítják a többségi döntéshozatallal érintett területek kibővítését, mivel ez veszélyeztetné az Unió egységét. Az Európai Parlament és az Európai Bizottság lopakodó hatáskörbővítésre irányuló törekvéseit szintén elutasítják. Javaslatok születtek az Európai Parlament megreformálására, ezen belül például az európai parlamenti képviselők számának csökkentésére és nemzeti parlamentekből való delegálására. Az események áttekintéséből az is leszűrhető, hogy csökkenteni kell a brüsszeli bürokráciát, az uniós intézményeknek pedig vissza kell térniük eredeti gazdasági fókuszukhoz az ideológiai és politikai kérdések helyett.

A Konferenciába becsatornázott magyar javaslatok szerint az Európai Uniónak támogatnia kellene a tagállamok határvédelmi erőfeszítéseit. A migrációs politika nemzeti hatáskör kell hogy legyen, és a tagállamoknak kell meghatározniuk, milyen mértékben kívánják igénybe venni a munkacélú migrációt. Egyértelmű különbséget kell tenni a bevándorlók és a menekültek között, a demográfiai problémákat pedig nem a migráció elősegítésével kell kezelni. A magyar javaslatok elutasítják a kötelező kvótákat.

Javaslatok születtek továbbá az EU védelmi szuverenitásának erősítésére, a külső veszélyekkel szembeni ellenálló képességének erősítésére. Hangsúlyozták a nukleáris energia jelentőségét az energiaellátás biztonsága szempontjából. Számos javaslat szerint Európa keresztény gyökereinek és hagyományainak védelme az uniós alapértékek között kellene hogy szerepeljen. Több magyar esemény felhívta a figyelmet a keresztény közösségek üldözésére, amelynek terén erősebb uniós fellépést sürgettek.

A családok támogatása, a gyermekek oktatása, a szexuális propaganda iskoláktól való távoltartása, valamint a tagállami kompetenciák tiszteletben tartása a család és a házasság kérdésében szintén szerepelnek a javaslatok között.

Mindebből világosan látszik, hogy a magyaroknak határozott elképzelése van Európa jövőjével kapcsolatban, amely több ponton nem vág egybe az uniós döntéshozók által képviselt fősodor elképzeléseivel. Az is világos, hogy az Unió jelenlegi szerződéses keretei nem teszik lehetővé a magyar javaslatok megvalósítását. Nem teszik képessé az EU-t arra, hogy megállja a helyét a válságok évtizedében.

A magyar emberek tehát világosan fogalmaztak, azonban uniós szinten ebből vajmi kevés realizálódott. A Konferencia végkövetkeztetéseiben ugyanis egy minden eddiginél föderálisabb Európa víziója jelent meg. Ezek a végkövetkeztetések nem tekinthetők a nemzeti hozzájárulások arányos és reprezentatív összegzésének. Az úgynevezett Európai Polgári Panelekben részt vevő 800 véletlenszerűen kiválasztott uniós polgár által kidolgozott ajánlások pedig józan ésszel belátható módon sem tükrözhetik híven közel 500 millió európai állampolgár véleményét, különösen nem az előzőekben kifejtett befolyásolási struktúrában. Külön fájdalmas felismerés volt, hogy az eredeti tervekkel ellentétben, a minden polgár számára hozzáférhető „ötlebörze”, a digitális platform tartalma végül elenyésző szerephez jutott.

Fontos ugyanakkor, hogy a Konferencia lezárultát követően a közös gondolkodásban részt vegyenek a tagállami alkotmányos intézmények, és közülük is elsősorban a nemzeti parlamentek. Ebbe a folyamatba a magyar Országgyűlés is becsatlakozott, oly módon, hogy a magyar kormánynak világos mandátumot adott a képviselendő álláspontról. A magyar Országgyűlés tehát európai szinten is felvállalta a magyar emberek véleményének és elvárásainak képviseletét, amikor a demokratikus legitimitáció legfőbb magyarországi hordozójaként 2022. július 19-én határozatot fogadott el az Európai Unió jövőjével kapcsolatosan képviselendő magyar álláspontról.²⁷ Kiemelkedően fontos lépés ez. Ezzel a mandátummal élve a magyar kormány a magyar emberek elvárásainak megfelelően a béke, a szabadság és a jólét Európájának megteremtésén dolgozik azóta is. A határozat főbb üzenetei megegyeznek a Konferencia során kifejtett magyar hozzájárulások főbb üzeneteivel az alábbiak szerint:

- az EU-nak meg kell változnia, ugyanis a hatályos Szerződések nem alkalmasak arra, hogy az együttműködést garantálják válságokkal teli korunkban;
- európai integrációnk alapjait a kontinens keresztény gyökerei és kultúrája adják;
- az Európai Bizottság politikai és ideológiai semlegességét a Szerződésekben kell rögzíteni. Nem fogadható el, hogy a Bizottság politikai csendőrként járjon el a tagállamok felett;
- Európának képesnek kell lennie arra, hogy önmagát külső segítség nélkül is meg tudja védeni. Ebből fakadóan meg kell erősíteni a kontinens katonai képességeit, ipari kapacitásait, és nem utolsósorban fel kell állítani egy közös európai hadsereget;
- meg kell védeni a ma és a holnap európai generációit. Tehát a demográfiai kihívás és a családok támogatása közös uniós célkitűzéssé kell hogy váljon;

²⁷ 32/2022. (VII. 19.) OGY határozat.

- az európai demokráciát ki kell vezetni abból a zsákutcából, amelybe az EP elfoglalt képviselői és maga az intézmény sodorta. Meg kell erősíteni a nemzeti parlamentek szerepét az uniós döntéshozatalban;
- meg kell erősíteni a Szerződések szintjén is a Nyugat-Balkán európai perspektíváját;
- az Európai Unióban élő őshonos nemzeti kisebbségeket nagyobb fokú védelemben kell részesíteni.

Utókövetés és az Európai Parlament kezdeményezései

Az Európai Parlament a Konferencia nyomon követése keretében még a Konferencia hivatalos, 2022. május 9-i lezárása előtt, 2022. május 4-én elfogadott egy állásfoglalást, amelyben már ekkor az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 48. cikkében lefektetett rendes felülvizsgálat elindítását és egy Konvent összehívását kérték. Az állásfoglalás úgy fogalmazott, hogy az EU a Konferencia kezdetéhez képest példátlan helyzetet él át, és a háború visszatért a kontinensre, ami új lendületet kíván meg az európai integrációnak, a még erősebb közös fellépésnek és szolidaritásnak. Szerepelt a szövegben, hogy a polgárok elvárásainak végrehajtásához nemcsak jogalkotási javaslatokra, hanem intézményi reformokra is szükség van. Elégedettségét fejezte ki az EP a megfogalmazott „ambiciózus és konstruktív” javaslatokkal kapcsolatban. Úgy fogalmazott az állásfoglalás, hogy „a mélyebb politikai integráció – amint azt a Konferencia következtetéseiben is kiemelték – az EP jogalkotási kezdeményezési jogával és a Tanács egyhangúságának eltörlésével érhető el, minden politikai területen”. Tehát még a Konferencia lezárása előtt az egyhangúság eltörlésére szólított fel az érintett uniós intézmény.

Az EP eljárási szabályzat 85. cikke értelmében azonban az EP kissé előreszaladt a folyamatban, ugyanis a Szerződések²⁸ felülvizsgálatának kezdeményezéséhez az illetékes bizottságnak (jelen esetben az EP Alkotmányügyi Bizottsága, AFCO) kell a jelentést elkészítenie, amelyet a plenáris ülésen kell végül elfogadni.

2022. június 9-én az EP ismét nekifutott a folyamatnak, immáron egy valamivel konkrétabb, szövegszerű módosítási javaslatokat tartalmazó állásfoglalást elfogadva *Felhívás a Szerződések felülvizsgálatát szolgáló konvent összehívására* címmel. A kapcsolódó plenáris vita alkalmával a Bizottság részéről Dubravka Šuica kiemelte, hogy a Bizottság készen áll a konkrét cselekvésekre, míg a Tanács részéről Clément Beaune, az akkori soros elnökséget ellátó Franciaország akkori európai uniós ügyekért felelős államtitkára elmondta, hogy támogatják a konvent összehívását. Az ülésen többen, így Gabriele Bischoff (S&D, DE), Daniel Freund (Zöldek, DE) és Guy Verhofstadt (Renew, BE) képviselők is azzal indokolták az egyhangúság eltörlését a Tanácsban, hogy Magyarország rendszeresen gátolja a döntéshozatalt.²⁹ Az állásfoglalás ismét hivatkozik az EUSZ 48. cikkére, valamint kifejezetten hivatkozik a Konferencia zárójelentésére és az EP

²⁸ Ma két alapszerződés van hatályban az Európai Unióban. Ezek az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) és az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ). Ezekhez a szerződésekhez velük azonos jogi kötőerejű jegyzőkönyvek és az Európai Unió Alapjogi Chartája csatlakoznak.

²⁹ A vita jegyzőkönyvében a felszólalások az eredeti nyelveken szerepelnek, kiemelésünk nem hivatalos fordítások.

májusi állásfoglalására. A szövegben bár kiemelték, hogy az EP Alkotmányügyi Bizottsága (AFCO) konkrét és részletes javaslatokat is ki fog dolgozni, de már két szövegszerű javaslatot is megfogalmaztak. E javaslatok leginkább az egyes gazdasági szankciókkal kapcsolatos egyhangú szavazás követelményének eltörlésére irányulnak az alábbiak szerint:

- az EUSZ 29. cikke aszerint egészülne ki, hogy a Tanács határozatairól, ha azok egy, az egy vagy több harmadik országgal fennálló gazdasági és pénzügyi kapcsolatok részleges vagy teljes megszakításáról vagy csökkentéséről rendelkeznek, a Tanács minősített többséggel határozzon;
- az EUSZ 48. cikke (7) bekezdés utolsó fordulata úgy módosulna, hogy a passe-elle-klauszula alkalmazásakor a határozatok elfogadásához az Európai Tanács minősített többséggel is határozhasson az egyhangú szavazás helyett, miután az EP tagjai többségével elfogadott hozzájárulását megszerezte.

Az állásfoglalási indítvány felhívja a Tanácsot, hogy ezeket a javaslatokat közvetlenül az Európai Tanács elé terjessze vizsgálatra, valamint hívja össze a nemzeti parlamentek, a tagállamok állam- és kormányfői, az EP és a Bizottság képviselőiből álló Konventet. A szociális partnerek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Európai Bizottsága, az európai civil társadalom, valamint a tagjelölt országok képviselőit megfigyelőként javasolták meghívni a Konventbe.

Az EP 2022. júniusi állásfoglalását azonban ismét a saját eljárási szabályaival ellentétes módon fogadták el, így az nem alkalmas a felülvizsgálati folyamat kiváltására, a Tanács végül nem tekintette ilyen kezdeményezésnek. Az állásfoglalás az AFCO-t azzal bízta meg, hogy készítsen további javaslatokat a Szerződések módosítására. Ezt a jelentéstervezet több mint 1 éves csúszással mutatták be a szakbizottságban 2023. szeptember 14-én, ahol jelen dokumentum lezárásakor is zajlanak a kapcsolódó szakbizottsági munkafolyamatok. A jelentéstevők: Guy Verhofstadt (Renew, BE), Sven Simon (EPP, DE), Gabriele Bischoff (S&D, DE), Daniel Freund (Zöldek, DE) és Helmut Scholz (GUE/NGL, DE). Eredetileg az ECR képviselőcsoport részéről Jacek-Saryusz Wolski (ECR, PL) is társjelentéstevőként vett részt a dokumentum kialakításában, azonban nem sokkal annak bemutatása előtt ettől a megbízástól visszalépett, arra való tekintettel, hogy a javaslatok teljes mértékben ellentétes szellemiségűek a frakciója által képviselt alapelvekkel, és meglátásait kollégái nem vették figyelembe. Ennek fényében a jelentéstervezethez egyedül az ECR és az ID képviselőcsoport nem járul hozzá jelentéstevői minőségben, bár utóbbit eleve kizárták ebből.

A jelentéstervezet formailag egy állásfoglalásból és a Szerződések rendes felülvizsgálatára irányuló, szövegszerű módosító javaslatokból áll. Előbbi röviden összegzi a módosítók lényegét, valamint azokra tekintettel ismét kéri a Konvent összehívását. A jelentéstervezet kiemeli az uniós döntéshozatal reformjának fontosságát, hogy az EP további hatáskörökkel való felruházása és a Tanácsban a szavazási mechanizmus megváltoztatása révén pontosabban tükrözzön egy kétkamarás rendszert. Az Unió cselekvőképességének megerősítésére hivatkozva követelik azon területek számának jelentős növelését, ahol az intézkedésekről minősített többségi szavazással (QMV) és rendes

jogalkotási eljárás³⁰ útján döntenek. Felszólítanak arra, hogy az EP kapjon jogalkotási kezdeményezési jogot, ami hosszú évek óta meglévő követelése az intézménynek, és amelyet a jelenlegi Szerződésekkel ellentétes módon is többször megpróbált érvényesíteni. Felszólítanak a Tanács és az EP szerepének felcserélésére a Bizottság elnökének jelölésében, lényegében létrehozva a 2019-es európai parlamenti választásokat követően „elbukott”³¹ csúcsjelölti, úgynevezett *Spitzenkandidat*-rendszert. Kéri a Bizottság átnevezését Végrehajtó Testületté (*The Executive*), annak elnöke pedig az Európai Unió elnöke címet viselné. Javasolják, hogy az EP összetétele az EP kizárólagos hatáskörébe kerüljön. A Tanácsban az egyszerű többséggel való döntés lenne az alapeljárás, míg a Tanács tagjainak legalább kétharmadának szavazata, akik a lakosság legalább 50%-át képviselik, minősülne minősített többségnek. Megszűnne az egy biztos – egy tagállam elve, a Végrehajtó Testületnek maximum 15 tagja lehetne, akikkel szemben egyenkénti, adott biztosra vonatkozó bizalmatlansági indítványt is benyújthat az EP.

Javasolják továbbá a környezetvédelemmel és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos kizárólagos uniós hatáskörök létrehozását, míg a közegészségügyi, ipari és oktatási kérdésekben megosztott hatáskörök létrehozását szorgalmazzák. Felszólítanak egy integrált európai energiaunió létrehozására. Kéri az EUSZ 7. cikkében foglalt eljárás megerősítését és reformját az egyhangúság megszüntetésével és az Európai Unió Bíróságának (EUB), a kezdeményezés jogát leszámítva kizárólagos döntőbíróvá tételével. Javaslatot tesz az EUB absztrakt normakontrolljára,³² amelyet az EP kezdeményezhetne. Szintén kiemelt elem, hogy felszólítják az Uniót, tartsa tiszteletben és támogassa az akadémiai szabadságot, valamint a tudományos kutatás és az oktatás szabadságát. A Szerződések felülvizsgálatából kivennék az egyhangúsági követelményt a módosítások végleges szövegének megállapításakor, a hatálybalépéshez pedig elegendő lenne, ha a tagállamok négyötöde a saját alkotmányos követelményeikkel összhangban megerősítette őket. Tehát elképzelhető volna olyan eseménysor is, amelynek végén egy tagállam ad absurdum minden lakójának, országgyűlési képviselőjének ellentétes szavazata ellenére is hatályba léphetnének új szerződéses kitételek.

A nemzeti parlamentek súlyát és egyben a szubszidiaritás elvét növelő elemként értékelhető, hogy javasolják az úgynevezett „sárga lapos” eljárások határidejének 12 hétre való meghosszabbítását, illetve hogy a jogalkotási hatáskörrel rendelkező nemzeti vagy regionális parlamentek által benyújtott jogalkotási javaslatokra vonatkozóan vezessenek be egy úgynevezett „zöld lapos” eljárást. Előbbi olyan, a szubszidiaritás elvét védő mechanizmus, amelynek lényege, hogy a lisszaboni szerződés 2. jegyzőkönyvének 7. cikke alapján a nemzeti parlamentek a jogalkotási javaslatot kibocsátó uniós intézményt a tervezet felülvizsgálatára kötelezhetik, amennyiben a számukra megállapított szavazatok alapján legalább egyharmaduk megállapítja a szubszidiaritás elvének sérelmét ugyanazon javaslat esetében. A gyakorlatban ez nem bizonyult gyakran alkalmazott eljárásnak, aminek egyik oka, hogy a rendelkezésre álló 8 hetes határidő nem feltétlenül elégséges a nemzeti parlamentek számára az érdemi vizsgálat lefolytatására, hiszen fő tevékenységük nem az uniós intézményi munka szellemi

³⁰ EUMSZ 294. cikk.

³¹ 2014-ben az Európai Néppárt csúcsjelöltje, Jean-Claude Juncker (EPP, LU) lett a Bizottság elnöke.

³² Európai Parlament Alkotmányügyi Bizottság 2023.

és fizikai központjaiban zajlik. Utóbbi pedig teljesen új elem lenne a Szerződésben, bár a gyakorlatban eddig is fellelhetők voltak a kezdeményezés előképei. Ez egy olyan közös nemzeti parlamenti kezdeményezés lenne, amelyben a tagállami parlamentek felhívják a figyelmet egy témára, amelyben uniós szintű fellépést, jogalkotást szorgalmaznak.

Magyar kisebbségvédelmi törekvések szempontjából kiemelt elem a jelentéstervezetben, hogy a módosítók alapján a Szerződések szintjén rögzítenék, hogy az EU a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájával és a Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezménnyel összhangban védi a kisebbségekhez tartozó személyeket, az egyezményekhez maga is csatlakozna. Az EP és a Tanács pedig rendes jogalkotási eljárás keretében rendelkezéseket fogadhatna el a kisebbségekhez tartozó személyek jogai gyakorlásának megkönnyítése érdekében.

Javasolják, hogy az adókra vonatkozó döntések meghozatalához rendes jogalkotási eljárást és minősített többségi döntést használjanak. Szorgalmazzák továbbá, hogy a demokratikus értékek, a jó kormányzás, az emberi jogok és a fenntarthatóság, valamint a külföldi befektetések, a befektetések védelme és a gazdasági biztonság előmozdítása kerüljön a közös kereskedelempolitika hatálya alá.

Megismétlik azt a felhívást, hogy a szankciókról, a bővítési folyamat közbeni lépéseiről és más külpolitikai döntésekről szintén minősített többséggel szülessen döntés, a köznyelvben legtöbbször tagállami vétóval leírt, konszenzusra való törekvés követelményét eltörölve. A Bizottság elnökének a 2023-as éves SOTEU beszédében elhangzottakkal összhangban felszólítanak egy védelmi unió létrehozására, állandóan állomásozó európai katonai egységekkel, állandó gyors bevetési kapacitással.³³ A javaslatok szerint az Észak-atlanti Szerződés Szervezete, vagyis a NATO mintájára az egyik tagállam elleni fegyveres támadást az összes tagállam elleni támadásnak kellene tekinteni.

Javasolják ezen túlmenően, hogy a Szerződésekben a „férfiak és nők egyenlősége” kifejezés helyébe a „nemek (*gender*) közötti egyenlőség” kifejezés lépjen. Ennek következetes érvényesítése jelenleg is érzékelhető a legtöbb uniós jogalkotási javaslat szövegében. A határokon átnyúló vonatkozású családjogi intézkedéseket rendes jogalkotási eljárás keretében állapítanak meg, az eddigi különleges jogalkotási forma helyett.

A 2022-es SOTEU-n az Európa Jövője Konferencia kapcsán a Bizottság elnöke még csupán kiemelte, hogy a konferenciasorozat megmutatta, hogy az állampolgárok nemcsak a választások, hanem például az európai polgári vitacsoportokon keresztül is beleszólhatnak az őket érintő mindennapi kérdésekbe. Ekkor első ízben előirányozta a Konferencia során kialakított „polgári panelek” intézményesítését, valamint kijelentette, hogy elérkezettnek látja az időt egy Európai Konventhez.³⁴ Egy évvel később az EU bővítése és az intézményi reform kérdéseit illetően arról beszélt már, hogy a bővítési folyamat folytatásával nem lehet megvárni a szerződésmódosítást, de a szükséges intézményi reformok tekintetében a Bizottság javaslatot dolgoz ki, amelyet a Tanács belga soros elnökségének (2024. I. féléve) idején kívánnak bemutatni az uniós vezetőknek. Ezzel kapcsolatban Ursula von der Leyen hangsúlyozta, hogy az eddigi bővítési hullámok az integráció politikai mélyülését vonták maguk után, ezért úgy vélik, hogy az EU következő bővítése is katalizátor lehet ebben a folyamatban.

³³ VON DER LEYEN 2023.

³⁴ VON DER LEYEN 2022.

Nem sokkal később továbbá Olaf Scholz, Németország kancellárja nyilatkozott úgy, hogy szükség van a Szerződések mielőbbi módosítására és egy Konventre.³⁵ Hivatalos formában azonban ezt az eljárást még nem kezdeményezte egyik tagállami kormány és egyik uniós intézmény sem. Feltehetően ennek egyik oka, hogy a jelenlegi előrejelzések alapján 2023. november 9-én kerülhet az EP plenáris ülése elé szavazásra az AFKO jelentése, amelynek várható elfogadása esetén kezdeményezik az EUSZ 48. cikkében rögzített eljárást.

Ezenfelül 2023. május 4-én kilenc uniós tagállam: Németország, Belgium, Franciaország, Finnország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Szlovénia és Spanyolország létrehozott egy baráti csoportot a minősített többségi szavazásról az EU közös kül- és biztonságpolitikájában (KKBP).³⁶ A megalakulásról szóló közös nyilatkozatukban a tagállamok külügyminisztériumai kifejtették, hogy a baráti csoport célja a külpolitikai döntéshozatal hatékonyságának és gyorsaságának javítása. Oroszország Ukrajna elleni agresszív háborúja és az EU-t érő növekvő nemzetközi kihívások fényében a baráti csoport tagjai meg vannak győződve arról, hogy az EU külpolitikájának kiigazított folyamatokra és eljárásokra van szüksége ahhoz, hogy az EU mint külpolitikai szereplő megerősödjön. Fontos ugyanakkor, hogy úgy fogalmaztak, hogy az Európai Unióról szóló szerződésben már szereplő rendelkezésekre építve érjenek el előrelépést a döntéshozatal javítása terén a KKBP-ben. A baráti csoport tagjai megállapodtak abban, hogy rendszeresen számba veszik a helyzetet, és hangsúlyozták, hogy szorosan együtt kell működni az EU valamennyi tagállamával, valamint koordinálni kell az uniós intézményekkel.

A francia és a német kormány a baráti csoport megalakulása mentén még 2023 tavaszán összehívott egy, az EU intézményi reformjával foglalkozó szakértői munkacsoportot tekintettel arra, hogy bár az EU bővítése kiemelt helyen szerepel a politikai napirenden, de az EU még nem áll készen új tagok fogadására sem intézményi, sem politikai szempontból. A munkacsoport (a „Tizenkettek Csoportja”) több hónapos tanácskozás után 2023. szeptember 18-án bemutatta munkáját a *Vitorlázás a nyílt tengeren: az EU reformja és bővítése a 21. századra* című tanulmánnyal.³⁷ Ennek alapfeltevése az, hogy bár az EU-bővítés kiemelt prioritássá vált, ennek együtt kell járnia olyan reformokkal, amelyek növelik az EU hatékonyságát, cselekvőképességét és demokratikus legitimitását. Érdekesség, hogy a tanulmányt rögtön másnap, a 2023. szeptember 19-i Általános Ügyek Tanácsa keretén belül mutatták be, ahol az uniós ügyekért felelős miniszterek és államtitkárok először találkoztak a dokumentummal. Az ilyen típusú ismertetés, ilyen mértékű hirtelenséggel kifejezetten ritkának számít a hasonló szintű tanácskozások esetében. A német–francia kezdeményezésre készült tanulmány sem berlini, sem pedig párizsi szóhasználat szerint nem tükrözi a kormányok álláspontját, hanem több motivációból táplálkozik, ugyanakkor több körülmény mégis inkább ezt támasztja alá. Egyrészt maga a dokumentum megrendelése és a szakértői munkacsoport összehívásának kezdeményezése, a készítő személyének kapcsolatrendszere és politikai tevékenysége, valamint a bemutatás körülményei. A tartalom pedig bár néhol eltér a hivatalosan

³⁵ Az Európai Parlament plenáris ülésén. Az ülés jegyzőkönyvében a felszólalás németül szerepel.

³⁶ A nyilatkozatot a részt vevő tagállamok külügyminisztériumai változtatás nélkül közölték a megfelelő nyelvekre fordítva.

³⁷ Auswärtiges Amt 2023b.

képviselt álláspontoktól, zömében a francia és német kormányok törekvéseivel egyezik meg.

Számos föderalista elképzelés szerepel benne, amelyek közül több a 2001-es laekeni nyilatkozat óta folyamatosan megjelenik az ezzel kapcsolatos vitákban.³⁸ Ehhez kapcsolódóan nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a 2021. december 8-án megalakult, a tanulmányt a franciákkal közösen megrendelő német szövetségi kormány koalíciós programjának EU-fejezete is hasonló koncepciókon alapult.³⁹

A tanulmányban egy rugalmas reform- és bővítési folyamatot javasolnak, amelynek révén leegyszerűsítve egy „négysebességes” EU jönne létre. Ez tulajdonképpen azt jelentené, hogy az új vagy a jelenlegi tagállamok számára különböző szintű integráció vagy valamilyen lazább társulás felé vezető utat alakítanának ki. Létrejönne egy úgynevezett „belső kör”, amely az euróövezet és a schengeni térség tagjait jelentené együttműködve a szakpolitikák szélesebb körében. Második szintként a jelenlegi EU szerepelne. Harmadik szinten a társult tagok állnának. Ez a kör lehetővé tenné az EGT-országokkal, Svájcjal vagy akár az Egyesült Királysággal való társulás különböző formáinak észszerűsítését. A társult tagokat nem kötné az „egyre szorosabb egység” (*ever closer union*) elv, nem vennének részt a mélyebb politikai integrációban például a bel- és igazságügy vagy az uniós polgárság terén. Azonban az EU közös elveinek és értékeinek, így a demokrácia és jogállamiság betartása elvárás lenne velük szemben, és az EUB joghatósága alá tartoznának. Végül pedig negyedik szintet képezne az EPK, az Európai Politikai Közösség. Ez nem írna elő uniós jogi vagy jogállamisági kritériumot, és nem adna hozzáférést az egységes piachoz. Ehelyett az olyan területeken biztosíthatna politikai együttműködést, mint a biztonság, az energia, a környezet- és éghajlatpolitika stb.

A dokumentum kifejti, hogy az új parlamenti ciklus (2024–2029) során lényegesebb reformokat kell majd végrehajtani – beleértve a Szerződés felülvizsgálatára való felkészülést is. A tanulmányban foglalt ajánlások három célt szolgálnak: az EU cselekvőképességének növelését, az EU-bővítés előkészítését, valamint a jogállamiság és az EU demokratikus legitimitásának megerősítését. Maga a tanulmány szerkezetileg is ezt a beosztást követi, három fő részből áll, amelyek a jogállamisággal, az intézményi reformokkal, valamint az EU reformja elmélyítésének és bővítésének folyamatával foglalkoznak. Ezek közül kiemelendő, hogy javasolják, hogy az úgynevezett kondicionalitási mechanizmust a jogállamiság megsértésének és általánosabban az EUSZ 2. cikkében foglalt európai értékek (mint például a demokrácia, a szabad és tisztességes választások, a sajtószabadság, vagy az Alapjogi Chartában megfogalmazott alapvető jogok) szisztematikus megsértésének szankcionálására szolgáló eszközzé kell tenni. Ez tehát a jelenlegi uniós pénzügyi érdekek sérelmének veszélyénél jóval nagyobb kört vonna be a lehetségesen források zárolásával járó folyamat hatókörébe. A tanulmány továbbá egy olyan súlyos kijelentést is tesz, hogy a jogsértések állandóságának és súlyosságának egy bizonyos szintje esetén az országok nem maradhatnak tovább EU-tagállamok, kizárhatóvá válnak.

³⁸ European Council 2001.

³⁹ Koalitionsvertrag 2021. A Németországi Szövetségi Köztársaság kormányának jelenlegi koalíciós pártjai: SPD, Die Grünen és FDP.

A legtöbb javasolt reform lényegét tekintve egybevág az AFCO jelentéstervezetében foglaltakkal, bár az intézményi megújulás tekintetében egy kissé kevésbé ambiciózus. Ugyanakkor a legtöbb döntéshozatali problémára való megoldásnak szintén a minősített többségi szavazás kiterjesztését tekinti, noha hangsúlyozza, hogy az eszközt célszerű visszafogottan alkalmazni, különösen a közös kül- és biztonságpolitika területén, hiszen továbbra is a konszenzusra való törekvésnek kell a fő célnak lennie.

A tanulmány több utat is felvázol a Szerződések lehetséges módosítására, ideértve a hagyományos lehetőséget a rendes felülvizsgálati eljárással, amely általában és a szubsztanciális változtatások esetében elkerülhetetlenül a Konvent összehívását igényli. Erről a Konferencia logikus folytatásaként írnak. Emellett a tanulmány több alternatív lehetőséget is bemutat. Ennek keretében említik például az egyszerűsített felülvizsgálati eljárást, vagy a Szerződések felülvizsgálatát csatlakozási szerződésekkel. Utóbbiról az EUSZ 49. cikkének második albekezdése kimondja, hogy ez egy különálló, különleges szerződésmódosítási eljárás, így technikailag elképzelhető egy ilyen út is.

Quo vadis, Európa?

Jól látható tehát, hogy az Európai Unió saját jövőjét illetően többféle elképzeléssel rendelkezik mind a tagállamok, mind pedig az uniós intézmények szintjén.

Konrad Adenauer, az EU egyik alapító atyja a következőképpen fogalmaz: „csakis a kereszténységből született európai civilizáció értékeihez való visszafordulással lehet ismét elérni az európai élet egységét és békéjét.” Valahol a digitális platformon kifejtett magyar aktivitás is hasonló gondolatból ered.⁴⁰ Fontos felismerni azonban, hogy bár egységről beszélt Adenauer, itt nincs és nem is lehet egységesítésről szó, hanem arról, ahogy az Európai Unió 2000 óta használatos jelmondata is fogalmaz: „Egyesülve a sokféleségben.” Tehát tiszteletben tartva egymás kultúráját, történelmét, sajátos gazdasági modelljét és alkotmányos identitását. Ebben a szellemben érdemes tehát továbbhaladni az EU jövőjéről folytatott diskurzusban és az azt szolgáló tettekben. Ezzel szemben az Európai Unió mottójából napjainkig hibásan nagyobb hangsúly helyeződött az egységesítésre, míg a nemzeti hagyományok, a történelmi és kulturális vívmányok védelmének kevesebb figyelem jutott.

A fő kérdés tehát valójában az elmúlt pár év EU jövőjéhez kapcsolódó folyamatait tekintve az, hogy vajon újabb frontvonalhoz érkeztünk-e a birodalomépítés vs. Nemzetek Európája, a két jövőkép közötti küzdelemben. Kulcskérdés ez amiatt is, hogy vajon az átalakuló globális világrendben kontinensünk hol találja meg a helyét, tud-e önállóan fontos szereplője lenni a gazdasági és politikai folyamatoknak. Továbbá, bár a francia-német tanulmánynak és az AFCO jelentésének következtetései és javaslatai eltérő súlyúak és megosztónak bizonyulhatnak az intézményközi tanácskozások során, a kiindulási alapként hangoztatott állítás valós problémát tükröz, mégpedig hogy a bővítésre komolyan fel kell készülnie az Európai Uniónak. Ez a téma pedig várhatóan nagyban meghatározza a Tanács, az Európai Tanács, a Bizottság és az Európai Parlament munkáját is a közeljövőben. A kérdés tehát nem csupán költői, nem utópisztikus képzelgés,

⁴⁰ BÓLYA 2021b.

hanem igenis komoly tétje van. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy miközben Európa és azon belül az Európai Unió évek óta a különböző útkeresési és öndefiníciós formákkal van elfoglalva, addig közben a jövő már elkezdődött, a bővítés újbóli napirendre kerülésével pedig nem is lehetne aktuálisabb.

Irodalomjegyzék

- 32/2022. (VII. 19.) OGY határozat az Európai Unió jövőjével kapcsolatosan képviselendő magyar álláspontról
- Az Európa jövőjéről szóló Konferencia többnyelvű digitális platformja – Archív. Online: <https://wayback.archive-it.org/12090/20230418091815/https://futureu.europa.eu/>
- Az Európai Parlament eljárási szabályzata. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/RULES-9-2022-07-11-TOC_HU.html
- Az Európai Unióról szóló szerződés
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés
- Auswärtiges Amt (2023a): *Gemeinsame Mitteilung der Außenministerien zum Start der Freundesgruppe für Qualifizierte Mehrheitsentscheidungen in der Außen- und Sicherheitspolitik der Europäischen Union*. 2023. május 4. Online: www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/-/2595302
- Auswärtiges Amt (2023b): *Sailing on High Seas – Reforming and Enlarging the EU for the 21st Century*. 2023. szeptember 18. Online: www.auswaertiges-amt.de/blob/2617206/4d0e0010ffcd8c0079e21329bbbb3332/230919-rfaa-deu-fra-bericht-data.pdf
- BÓLYA Boglárka (2021a): Zöld utat kapott az Európa jövőjéről szóló konferencia. *Mandiner.hu*, 2021. március 11. Online: <https://mandiner.hu/velemenyt/2021/03/zold-utat-kapott-az-europa-jovojerol-szolo-konferencia>
- BÓLYA Boglárka (2021b): Hallassuk a hangunkat, mondjuk el, hogy milyen Európában szeretnénk élni. *Mandiner.hu*, 2021. december 31. Online: <https://mandiner.hu/belfold/2021/12/vendegszerzo>
- Conference on the Future of Europe (2022): *Report on the Final Outcome*. Online: https://wayback.archive-it.org/12090/20230115155057/https://prod-cofe-platform.s3.eu-central-1.amazonaws.com/qtde64rjnkdfaf5u2j54ocssyn9w?response-content-disposition=inline%3B%20filename%3D%22Book_CoFE_Final_Report_EN_full.pdf%22%3B%20filename%2A%3DUTF-8%27%27Book_CoFE_Final_Report_EN_full.pdf&response-content-type=application%2Fpdf&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Credential=AKIA3LJJXGZPDFYVOW5V%2F20230115%2Feu-central-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Date=20230115T15052Z&X-Amz-Expires=300&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Signature=46a3edf10ecd24d8bba4994583ab1584751a9de414705df75e962ef61717c03b
- KENGYEL Ákos (2017): Az Európai Unió jövője – célok, identitás és kommunikáció. *Közgazdasági Szemle*, 64(6), 661–667. Online: <https://doi.org/10.18414/KSZ.2017.6.661>

- JUNCKER, Jean-Claude (2016): *Az Unió helyzete 2016: Építsünk egy jobb Európát – amely védelmet nyújt, eszközöket ad polgárai kezébe és garantálja a biztonságot*. Európai Bizottság, 2016. szeptember 14. Online: https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/hu/SPEECH_16_3043
- Európai Bizottság (2017a): *Fehér könyv Európa jövőjéről. A 27 tagú EU útja 2025-ig: gondolatok és forgatókönyvek*. COM(2017) 2025 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=COM:2017:2025:FIN>
- Európai Bizottság (2017b): *Reflection paper on the deepening of the economic and monetary union*. Online: https://commission.europa.eu/publications/reflection-paper-deepening-economic-and-monetary-union_hu
- Európai Bizottság (2017c): *Reflection paper on the future of EU finances*. Online: <https://doi.org/10.2775/94244>
- European Commission (2022): *Conference on the Future of Europe – Report on the final outcome*. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/FS_22_2942
- Európai Bizottság (2023): *Standard Eurobarometer 98–Winter 2022-2023*. Online: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2872>
- Európai Parlament (2017a): *Az Európai Parlament 2017. február 16-i állásfoglalása az Európai Unió működésének a Lisszaboni Szerződésben rejlő potenciál kiaknázása révén történő javításáról*. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0049_HU.html
- Európai Parlament (2017b): *Az Európai Parlament 2017. február 16-i állásfoglalása az Európai Unió intézményi felépítésével kapcsolatos lehetséges fejleményekről és módosításokról*. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0048_HU.html
- Európai Parlament (2017c): *Az Európai Parlament 2017. február 16-i állásfoglalása az euroövezet költségvetési kapacitásáról*. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0050_HU.html
- Európai Parlament (2018a): *Sajtóközlemény – Emmanuel Macron védelmébe vette az „európai szuverenitást”*. 2018. április 17. Online: www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/kulgyek/20180411IPR01517/emmanuel-macron-vedelme-be-vette-az-europai-szuverenitast
- Európai Parlament (2018b): *Sajtóközlemény – Ír miniszterelnök: a jobb jövő ideálja még mindig inspirálja Európát*. 2018. január 12. Online: www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/kulgyek/20180112IPR91628/ir-miniszterelnok-a-jobb-jovo-idealja-meg-mindig-inspiralja-europat
- Európai Parlament (2018c): *Sajtóközlemény – Merkel: soha többet ne jusson szóhoz Európában a nacionalizmus és a nemzeti egoizmus*. 2018. november 6. Online: www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/kulgyek/20181106IPR18316/merkel-soha-tobbet-ne-jusson-szohoz-europaban-a-nacionalizmus-es-az-egoizmus
- Európai Parlament (2018d): *Sajtóközlemény – We cannot expect more from Europe without giving more to it, says Portuguese PM*. Online: www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20180309IPR99429/we-cannot-expect-more-from-europe-without-giving-more-to-it-says-portuguese-pm

- Európai Parlament (2020): Az Európai Parlament 2020. január 15-i állásfoglalása az Európa jövőjéről szóló konferenciára vonatkozó európai parlamenti álláspontról. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0010_HU.html
- Európai Parlament (2022a): Az Európai Parlament 2022. május 4-i állásfoglalása az Európa jövőjéről szóló konferencia következtetéseinek nyomon követéséről. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0141_HU.html
- Európai Parlament (2022b): Az Európai Parlament 2022. június 9-i állásfoglalása a Szerződések felülvizsgálatára irányuló konvent létrehozására irányuló felhívásról. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0244_HU.html
- Európai Parlament (2022c): Az ülések szó szerinti jegyzőkönyve. 2022. június 9. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2022-06-09-ITM-003_HU.html
- Európai Parlament (2023): Az ülések szó szerinti jegyzőkönyve. 2023. május 9. Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/CRE-9-2023-05-09-ITM-007_DE.html
- Európai Parlament Alkotmányügyi Bizottság (2023): *Jelentéstervezet az Európai Parlamentnek a Szerződések módosítására irányuló javaslatairól.* Online: www.europarl.europa.eu/doceo/document/AFCO-PR-746741_HU.pdf
- European Parliamentary Research Service (2018): Briefing – Future of Europe debates II. Parliament hosts Heads of State or Government. Online: [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628288/EPRS_BRI\(2018\)628288_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628288/EPRS_BRI(2018)628288_EN.pdf)
- Council of the European Union (2020): *Conference on the Future of Europe: Council Position.* Online: www.consilium.europa.eu/media/44679/st09102-en20.pdf
- Az Európai Unió Tanácsa – Európai Parlament – Európai Bizottság (2021): *Együttes Nyilatkozat az Európa jövőjéről szóló Konferenciáról – A polgárok szerepvállalásának növelése a demokráciáért – Egyre ziliensebb Európa megteremtése.* Online: https://futureu.europa.eu/uploads/decidim/attachment/file/13/HU_-_EGYU%CC%88TTES_NYILATKOZAT_AZ_EURO%CC%81PA_JO%CC%88VO%CC%8BJE%CC%81RO%CC%8BL_SZO%CC%81LO%CC%81_KONFERENCIA%CC%81RO%CC%81L.pdf
- Igazságügyi Minisztérium (2022): „Éljen a magyar szabadság, éljen a hazai!”. Magyar javaslatok az Európai Unió jövőjéről. 2022. május 12. Online: <https://cdn.kormany.hu/uploads/sheets/a/ad/ade/dec43bce23652f4f2baecaa8e6b88.pdf>
- Kantar Public (2022): *Contributions per Member State on the Multilingual Digital Platform of the Conference on the Future of Europe.* Online: https://wayback.archive-it.org/12090/20230417081912/https://futureu.europa.eu/rails/active_storage/blobs/eyJ-fcmFpbHMiOmsibWVzc2FnZSI6IkJBaHBBNGNBQVE9PSIsImV4cCI6bnVsbCwi-cHVyIjoiYmxvYl9pZCZJ9fQ==--8e7163573de15aeb202baf8250b8b2c344a27f9b/Report%20Kantar%20COFE%20Member%20States_February_Final_21032022.pdf
- Koalitionsvertrag 2021 – 2025 zwischen der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands (SPD), Bündnis 90/Die Grünen und den Freien Demokraten (FDP). Online: www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/koalitionsvertrag-2021-1990800
- European Council (2001): *Laeken Declaration on the Future of the European Union.* 2001. december 15. Online: www.europarl.europa.eu/summits/pdf/lae2_en.pdf
- MACRON, Emmanuel (2019): *Pour une Renaissance européenne. Élysée,* 2019. március 4. Online: www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/03/04/pour-une-rennaissance-europeenne

- ORBÁN Viktor (2022): *Előadás a „Harminc éve szabadon” című konferencián*. 2021. június 19. Online: <https://2015-2022.miniszterelnok.hu/orban-viktor-eloadasa-a-harminc-eve-szabadon-cimu-konferencian/>
- VON DER LEYEN, Ursula (2019a): Opening Statement in the European Parliament Plenary Session by Ursula von der Leyen, Candidate for President of the European Commission. *European Commission*, 2019. július 16. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_4230
- VON DER LEYEN, Ursula (2019b): *A Union that Strives for More. My Agenda for Europe*. Online: www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20190716RES57231/20190716RES57231.pdf
- VON DER LEYEN, Ursula (2022): 2022 State of the Union Address by President von der Leyen. *European Commission*, 2022. szeptember 14. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_22_5493
- VON DER LEYEN, Ursula (2023): 2023 State of the Union Address by President von der Leyen. *European Commission*, 2023. szeptember 13. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_23_4426

